

דאפקינהו רהמנא להקטרה בלשון אכילה
 הוא לומר לך דלא שנא כי מחשב על דבר
 י"ב-ה הקטרה בלשון "אכילה" למזבח⁽⁴⁾, וכגון

שחיב "להאכיל" את הקומץ למזבח
 למחר⁽⁵⁾, ולא שנא כי מחשב בלשון "הקטרה"
 למזבח למחר, הוי פיגול.

חץ לזמנו.

נקרא שנעשה בו הקטרה אף על גב שעדיין לא
 נאכל לגמרי על ידי האש, ועיין מנחת אברהם.

4. הקשו התוס' הרי בזבחים [לא א] אמרינן
 שאם חיבב שתאכלהו אש של הדיוט למחר הרי
 זה פיגול, ומשום שמצינו בכתוב שזה קרוי
 אכילה, ואם כן למה הוצרכנו ללימוד מיוחד על
 מחשבת אכילת מזבח שפוסלת, ותיירצו שלענין
 אש של הדיוט הוי פיגול רק אם הזכיר בפירוש
 "אש", וכאן נתחדש שאכילת מזבח קרויה
 אכילה אפילו בלא הזכרת "אש", וכתב המנחת
 חינוך [קמד א] שחידוש דין זה הוא דוקא
 באימורין, שבהם נאמר אכילת מזבח, אבל בבשר
 אם חיבב לאכילת מזבח בלא הזכרת "אש", לא
 הוי פיגול.

5. יש לחקור במחשב בלשון אכילה למזבח,
 האם הפסול הוא משום מחשבת הקטרה,
 שלומדים מהפסוק שהקטרה קרויה גם כן אכילת
 מזבח, או שפסולו משום מחשבת אכילה, דאף
 על גב שבאימורין אין פוסל מחשבת אכילה על
 כל צורתיה, וכמו שהובא לעיל מהתוס' לענין
 אכילת אש ואכילת כלבים, ומשום שאין דרכן
 באכילה באופן כללי, מכל מקום אכילת מזבח
 הוא אופן מסוים של אכילה השייך באימורין
 ולכן פוסל בהם.

עוד תירצו התוס' שכל הדין דמחשבת אכילת
 אש של הדיוט פוסלת, זהו רק בדבר הראוי
 לאכילה, אבל באימורין אינה פוסלת, שהרי אין
 מחשבת אכילה פוסלת בהם, והוא הדין מחשבה
 זו שדינה כמחשבת אכילה, ולכן הוצרכנו ללמוד
 שמחשבת אכילת מזבח פוסלת בהם.

והנה התוס' כתבו שאם חיבב על חצי זית
 בשר לאכילה וחצי זית אימורין לאכילת מזבח
 שמצטרפין, עיי"ש, ולכאורה מוכח מזה שהגדר
 בלשון אכילה למזבח הוא מחשבת אכילה, ולכן
 מצטרף עם מחשבת אכילה גמורה, שאם היה
 נידון כמחשבת הקטרה ורק שאפשר להגדירו
 בשם אכילת מזבח, לא היו מצטרפין, וכנראה
 שבזה נסתפקו התוס', ולכן בקושיהם סברו
 שאינם מצטרפין באופן זה.

ובחידושי הגר"ז תירץ על קושיית התוס'
 שמהפסוק למדנו על מחשבת זריקת הדם
 ומחשבת ניסוך המים שפוסלת משום שהם גם
 כן אכילת מזבח, אבל בלא פסוק זה לא היו
 פוסלים, שהרי אינם נאכלים על ידי האש.

והנה הגר"ז כאן נסתפק בחיבב בלשון
 אכילה למזבח חוץ לזמנו, האם הולכים אחר
 עיקר זמן הקרבתו, וכגון בדם שזמנו הוא עד
 שקיעת החמה, או אחר זמן אכילה, שהוא לכל
 הפחות עד עלות השחר, וכעין הספק שהובא
 לעיל מהמקדש דוד בחיבב מאכילת מזבח לאדם
 לרבי אליעזר, ולכאורה ספק זה יהיה תלוי במה
 שנתבאר לעיל, שאם לשון אכילת מזבח הוא
 מחשבת הקטרה, ודאי שאין הולכים בזה אחר
 זמן אכילה, וכל הנידון הוא רק אם נפסל משום
 מחשבת אכילה, ולכאורה גם אם ננקוט בזה
 שאין הולכים אחר זמן האכילה, שהרי אינו נפסל

עוד תירץ שמצד מחשבת אכילת האש אין זה
 קרוי אכילה אלא אם כן חיבב שיהיה נאכל
 לגמרי ונעשה דשן, וכמו באכילת אדם, אבל
 מאחר שלמדנו שמחשבת אכילת מזבח פוסלת,
 אם כן די במה שחיבב שתצית האור בכולו, דאף
 על גב שבהצתת האור במיעוטו או ברובו עדיין
 לא מקרי הקטרה לענין מחשבת פיגול וכמו
 שמוכח בזבחים [לא ב], מכל מקום אין צריך
 שיהיה נשרף לגמרי, שבמשילת האור בכולו כבר

לכתוב "אם יאכל יאכל", מאי "האכל יאכל" מדוע הפסוק שינה בלשונו? אלא מזה ששינה הכתוב את לשונו שמעת מינה תרתי נלמדים מזה שני הדינים, א. הדין של רבנן [או שמחשב בלשון אכילה למזבח הוי פיגול, — כתירוץ הראשון בגמרא. או שהקטרה היא רק בכזית כמו אכילה, — וכתירוץ השני בגמרא]. ב. הדין של רבי אליעזר, שגם מחשבה להקטיר דבר שעומד לאכילה, או לאכול דבר שעומד הקטרה — הרי היא מחשבת פיגול.

אמר ליה רבי זירא לרב אסי: ואי טעמא דרבי אליעזר משום הכי הוא שדורש את דינו מזה ששינה הכתוב באומרו "האכל יאכל" — כרת נמי ליחייב כשמחשב מאכילת אדם לאכילת מזבח או להיפך, כמו כל פיגול שדינו בכרת!?

וכי תימא הכי נמו שלפי רבי אליעזר חייב כרת, אם כן אני הקשה לך — והא את רב

אי נמי, או שנאמר שלפי רבנן מה שהפסוק קרא להקטרה בלשון אכילה, זה בא לומר: מה אכילה בכזית, אף הקטרה בכזית⁽⁶⁾, שאין מחשבת פיגול בהקטרה בפחות מכזית, כמו שאין מחשבת פיגול באכילה בפחות מכזית, ולעולם "אכילה" של הפסוק, היינו מחשבת אכילה דאורחא משמע, והיינו להקטיר את הקומץ ולאכול את השיריים.

[כלומר, נחלקו שני תירוצי הגמרא, לפי רבנן מה הדין אם חשב על הקטרה בלשון אכילה, כגון "להאכיל את המזבח למחר", האם זה פיגול או לא. לפי תירוץ ראשון בגמרא — פיגול. לפי תירוץ שני בגמרא — אין זה פיגול].

ורבי אליעזר שלומד מהפסוק גם את הדין שמחשבים מאכילת אדם למזבח וכו', אמר לך: אם כן כדברי חכמים שלא מחשבים מאכילת אדם למזבח ומאכילת מזבח לאדם, לכתוב רחמנא "אם האכל האכל". אי נמי

והנה הרמב"ם [פסולי המוקדשין יד י'] כתב הטעם שצריך כזית למחשבת פיגול, משום שאין הקטרה פחותה מכזית, והקשה הגרי"ד [הובא במנחת אברהם] אם כן למה הוצרכנו ללמוד זה ממה שהוציאנו התורה בלשון אכילה, ותיירץ הגרי"ד שדין זה שצריך כזית בהקטרה נאמר בקיום ההקטרה ולא במעשה ההקטרה, שפעולת הקטרה שייכת גם בחצי זית, ולכן אם שני כהנים יזרקו כל א' חצי זית יהיה נחשב הקטרה, משום שסוף סוף נעשית כאן הקטרה יחד של כזית, ומשום כך בלא שחידש הכתוב להצריך כזית במחשבת פיגול, היינו אומרים שיפסול גם בחצי זית, משום שיש שם של מעשה הקטרה גם בפחות מכזית, והשמיענו הפסוק שצריך שהמחשבה תהיה על קיום של הקטרה שהוא

משום מחשבת אכילה סתמית, אלא משום אכילת מזבח, ואם כן דין הוא שיהיה זמנו נקבע לפי דיני אכילת מזבח, עדיין יהיה מקום לדון אם נסבור שגם באימורין פוסל מחשבת אכילת אש, וכמו שנוקט המנחת חינוך [קמד] בדעת רש"י, שבזה יש יותר סברא לומר שנלך אחר זמני אכילה, שהרי בזה נפסל הוא מצד מחשבת אכילה סתמית, וצ"ע].

6. הנה לקמן [כו ב] נחלקו אמוראים האם יש הקטרה בפחות מכזית, וכתב שם בשיטה מקובצת וכן כתבו התוס' [לקמן נח ב] שמכל מקום לענין מחשבת חוץ לזמנו ומקומו לכולי עלמא אינו פיגול אלא בכזית, ומשום שלומדים מפסוק כמבואר בסוגיין.

ורבי אליעזר פוסל, משום שסובר, שמחשבה מאכילת אדם לאכילת מזבח, או מאכילת מזבח לאכילת אדם – פוסלת.

חשב להניח מדמו של הקרבן למחר, למרות שאין במחשבה זו לא משום אכילת אדם ולא משום אכילת מזבח, רבי יהודה פוסל! [וכפי שיתבאר טעמו לקמן].

אמר רבי אלעזר: אף בזו, שחשב להניח דמו למחר, רבי אליעזר פוסל, וחכמים מכשירין משום שאין זו מחשבת אכילה.

והוינן בה: רבי יהודה שפוסל במחשב להניח מדמו למחר אליבא דמאן סבירא ליה?

אילימא אליבא דרבנן שאומרים אין מחשבין מאכילת מזבח לאכילת אדם ומאכילת אדם לאכילת מזבח, אם כן קשה השתא, ומה התם, שמחשב מאכילת מזבח לאכילת אדם או להיפך, אף על פי דקא מחשב בלשון אכילה, בכל זאת מכשירי רבנן משום שאינו מחשב מאכילת אדם לאכילת אדם, או מאכילת מזבח לאכילת מזבח, הכא, דאינו מחשב כלל לא על אכילת אדם ולא על אכילת מזבח, אלא על הנחת הדם לא כל שכן שלא פוסלים

אסי הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן: מודה רבי אליעזר שאין ענוש כרת?!

אמר ליה רב אסי לרבי זירא: מחלוקת תנאי היא אליבא דרבי אליעזר אם חייב כרת או לא:

איבא למאן דאמר שלפי רבי אליעזר פסולה מדאורייתא, משום שלומד זאת מ"האכל יאכל" ויש בה כרת. [וכהבנת רבי זירא, שאם נלמד מהפסוק, הרי זה פיגול גמור].

ואיבא למאן דאמר שלפי רבי אליעזר היא רק פסולה דרבנן, שפסלו זאת, כדי שלא יבואו להכשיר מחשבה שהיא כדרכה, מאדם לאדם או ממזבח למזבח.

והראיה שנחלקו בה תנאים אליבא דרבי אליעזר:

דתניא: השוחט את הזבח וחשב לשתות מדמו, [היינו מחשבת אדם על אכילת מזבח], למחר, או שחשב להקטיר מבשרו [היינו מחשבת מזבח על אכילת אדם], למחר⁽⁷⁾, או לאכול מאימוריו [היינו מחשבת אדם על אכילת מזבח], למחר, הרי הזבח כשר, שאין הזבח נפסל אלא במחשב מאכילת אדם לאכילת אדם, או מאכילת מזבח לאכילת מזבח.

בכזית דוקא.

מקום לחקור בשיעור כזית הנאמר במחשבת אכילה והקטרה, אם הוא בהחפצא של הבשר והאימורין, או שהוא שיעור הנאמר במעשה האכילה וההקטרה שעליה חישב, [שאפילו אם יש הקטרה פחותה מכזית, מכל מקום נתחדש שצריך הקטרה חשובה], ומדברי השפת אמת נראה שהבין שהוא שיעור בהחפצא, ולכן גם לענין שתיה יהיה די בשיעור של כזית הזאה, אבל

7. המקדש דוד [לג א] מסתפק האם שיעורו ברביעית [כשיעור שתית יין לנזיר] או בכזית [כשיעור איסור שתית דם], והשפת אמת דן לומר ששיעורו הוא בכזית הזאה, שהוא שיעור הדם לענין מחשבת זריקה חוץ לזמנו כמו שכתב הרמב"ם [פסולי המוקדשין יד י]. והנה היה

רבנן! (8)

אלא בהכרח, רבי יהודה שהכשיר מחשבת הינוח **אליבא דרבי אליעזר** אמר את דבריו.

ועל זה אמר **רבי אלעזר**: אף **בזו**, במחשבת הינוח, **רבי אליעזר פוסל וחכמים מבשירין**.

והרי יש לתמוה, שאם כן דברי **רבי אלעזר היינו** דברי **רבי יהודה**, ושניהם אמרו דבר אחד, שרבי אליעזר פוסל במחשבת הינוח, ומה הוסיף רבי אלעזר על דברי רבי יהודה!?

והשתא מוכיחין: **אלא לאו**, עונש **כרת** הוא **דאיבא בינייהו**, שרבי יהודה ורבי אלעזר נחלקו בשיטת רבי אליעזר. **דתנא קמא**, דהיינו רבי יהודה, **סבר חושב להניח** — **פסולא בעלמא** הוא, ואין בו **כרת**, אבל **בהנך** באותם דברים שהזכירה הברייתא בתחילה שרבי אליעזר פוסל, שפסולם הוא משום שמחשב מאכילת אדם למזבח או מאכילת מזבח לאדם, **כרת נמי מיחייב**. **ואתא רבי אלעזר למומר** שרבי אליעזר סובר כי **אידי** בין מחשבת הינוח **ואידי** ובין מחשבה מאכילת אדם למזבח או להיפך, הרי הם רק **פסול מדרבנן ואין בו כרת!**

רוחה הגמרא את הראיה: **לא** תוכיח מכאן שזה מחלוקת תנאים בדעת רבי אליעזר. משום שאפשר לומר **דכולי עלמא**, בין רבי יהודה ובין רבי אלעזר סוברים, כי **כרת** אליבא דרבי אליעזר **ליבא!** וגם לפי רבי יהודה אין טעמו של רבי אליעזר שזה פיגול מדאורייתא.

והבא בברייתא — ג' מחלוקת **בדבר**:

א. **תנא קמא סבר** — **בהנך** שמחשבים מאדם למזבח וממזבח לאדם **פליגי** חכמים ורבי אליעזר, שחכמים מכשירים. ורבי אליעזר סובר פסול, משום גזירה, שלא יבואו להכשיר מחשבת אכילה כדרכה, אבל מחשבה **להניח**, שאינה מחשבת אכילה כלל, לא גזרו עליה, ולדברי **הכל** — **כשר!**(9)

ב. ורבי יהודה **סבר** רק **בהנך** באותם שחשב י-א עליהם שלא כדרכם, דהיינו מאכילת מזבח לאדם או להיפך **פליגי** רבנן על רבי אליעזר — ומכשירים. אבל מחשבת **להניח** שהיא מחשבה בדבר שדרכו בכך, **דברי הכל פסול** מדרבנן. **מאי טעמא** פסול מדרבנן? גזירה במחשב להניח **מקצת דמו** למחר **אטו** מחשב להניח **כל דמו** למחר, ומחשבה

אם היה השיעור נאמר במעשה האכילה, הרי ודאי שאין שתיה בפחות מכזית.

8. מבאר החזו"א [כג ד] שכונת הגמרא היא מצד שבכל מחשבת שתיה למחר, ישנה גם כן מחשבת הינוח, שהרי יניחנו עד למחר ולא יזרוק אותו ואז ישתהו, ואם כן מוכח שלרבנן דרבי אליעזר מחשבת הינוח גם כן אינה פוסלת, אבל למסקנא אמרינן שרבי יהודה סבר שלרבנן דרבי אליעזר מחשבת הינוח פוסלת ומכל מקום

מחשבת שתיה אינה פוסלת, וביארו התוס' שכשחישב לשתותו למחר אינו מוכרח בדבריו שיניחנו ולא יזרוקנו, שיתכן שיזרוק היום מדמו ולמחר ישתהו, ורק כשחשב להניחו למחר נפסל, שהרי חשב בפירוש שלא יזרוק היום, והחזו"א העיר שלא נזכר כלל בדברי הגמרא מכל שקלא וטריא זו, ועיי"ש, ויעויין גם בשפת אמת על דברי התוס' בזה.

9. רש"י מפרש ש"ת"ק לכולי עלמא לא גזרינן